

Information, misinformation og disinformation

En sprogfilosofisk analyse

Af Sille Obelitz Søe

Abstract

Indenfor især Informationsfilosofi (Philosophy of Information) men også andre dele af filosofien samt informationsvidenskab optræder en tredeling og distinktion mellem begreberne information, misinformation og disinformation. Det lader dog ikke til at disse tre begreber diskuteres i sammenhæng, men altid hver for sig. Dette synes at skabe nogle problemer i forhold til det samlede billede specielt med henblik på informationsbegrebet og forholdet til aktive agenter og deres intentioner. Via en kort gennemgang af synspunkterne fra nogle af de mest prominente navne indenfor Informationsfilosofi, samt et grundigt kig på Grice's begreb om mening, argumenteres der for at de tre begreber information, misinformation og disinformation bør diskuteres, analyseres og defineres i sammenhæng for at skabe et mere kongruent billede.

En kort historie om information

Information er et begreb, der bruges i mange forskellige discipliner, hvor hver disciplin synes at have sin egen definition (Adriaans, 2012). Indenfor hver enkelt disciplin, kan der sommetider være forskellige, endda modstridende, definitioner af begrebet som fx i informationsvidenskab. Her er der argumenteret for, at det er et rent objektivt begreb (Bates, 2006), et rent subjektivt begreb (Hjørland, 2007), at det er et begreb vi slet ikke behøver (Furner, 2004), at det er en forskel, der gør en forskel (Bateson, 1972), at det er meningsfulde og sandfærdige tegn, eller vel-formet, meningsfuld og sandfærdig data (Floridi, 2007). I informationsfilosofi (Philosophy of Information¹), der er en filosofisk disciplin, der i sit fagområde kommer meget tæt på informationsvidenskab, er information overvejende defineret som vel-formet, meningsfuld og sandfærdig data, som det ses hos fx Floridi (2005, 2007), Dretske (2008) og til dels Grice (1989)².

Philosophy of Information

Philosophy of Information (PI) kan siges at være filosofiens svar på informationsvidenskab. Det er et felt i rivende udvikling, der oplever støt stigende interesse. Philosophy of Information, som det er defineret af The Society for the Philosophy of Information (socphilinfo.org) beskæftiger sig med mange af de samme spørgsmål og inden for mange af de samme discipliner som informationsvidenskab³. Philosophy of Information er '[the] philosophical area that studies the conceptual nature of information,

Sille Obelitz Søe, Ph.D Stipendiat
Det Informationsvidenskabelige Akademi,
Københavns Universitet (xzt721@iva.ku.dk)

its dynamics and problems.' (Floridi, 2002, p. 37) I Philosophy of Information plæderer man for en stærk relation mellem denne og informationsvidenskab. Floridi har således, i sin artikel 'On defining library and information science as applied philosophy of information' (2002), argumenteret for, at Philosophy of Information kan og bør udgøre det teoretiske grundlag for informationsvidenskab, eksemplificeret ved LIS (2002, p. 37). Derudover mener Floridi, at informationsvidenskab kan bidrage til at udvikle Philosophy of Information og dermed sit teoretiske grundlag, i stedet for at abonnere på en teoretisk pakkeløsning, der ikke rigtig passer (2002, p. 37). Floridi argumenterer endvidere for at LIS/IS er anvendt Philosophy of Information og at det er i denne anvendelse, at Philosophy of Information fungerer som teoretisk grundlag:

"(LIS) Library and Information Science as Applied Philosophy of Information is the discipline concerned with documents, their life cycles and the procedures, techniques and devices by which these are implemented, managed and regulated. LIS applies the fundamental principles and general techniques of PI to solve definite, practical problems and deal with specific concrete phenomena." (2002, p. 46).

Philosophy of Information, dens forståelse af informationsbegrebet, samt en diskussion af denne forståelse er dermed i sig selv relevant for informationsvidenskab.

Informationsbegreberne

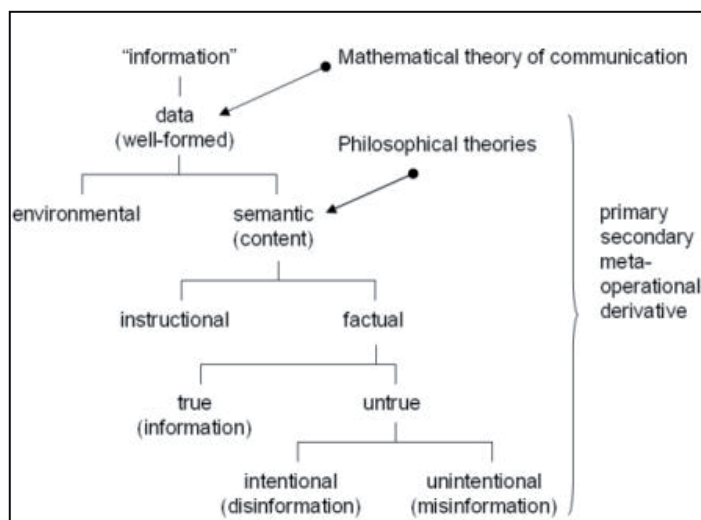
En af årsagerne til de mange modstridende informationsbegreber, der figurerer i afsnit 1 (information som objektivt begreb; subjektivt begreb; et begreb vi ikke behøver; en forskel, der gør en forskel; velformet, meningsfuld og sandfærdig data), er, at der er stor forskel på, hvad man gerne vil have til at tælle med i sit informationsbegreb. De forskellige informationsbegreber er mere eller mindre brede, forstået på den måde at det er forskelligt hvor bredt de søger at favne – hvor meget de gerne vil have til at tælle med som information – og de kan ses som forskellige former for information, der ikke nødvendigvis har noget med hinanden at gøre, trods den fælles betegnelse '*information*'. Man skal derfor holde sig for øje, hvilken bredde informationsbegrebet har i de forskellige teorier. Er det et bredt informationsbegreb, der forsøger at favne alt, hvad der kan betegnes information, eller er det et smallere informationsbe-

greb – et mere restriktivt informationsbegreb – der kun medregner et lille udsnit af den brede informationskategori, som information? Men der er også andre måder at kategorisere informationsbegreberne på. For eksempel oplister Adriaans (2012), ud fra det 20. årh. filosofiske diskussioner af informationsbegrebet, seks forskellige informationskategorier (der umiddelbart ikke omfatter de ovenstående informationsbegreber), opdelt efter hvorvidt det er kvantitative eller kvalitative begreber, disse kategorier indeholder bl.a. Shannon Information (kvantitativ) og semantisk information (kvalitativ), som to adskilte kategorier, der ikke nødvendigvis har noget med hinanden at gøre. Fordelen ved at forholde sig til de forskellige informationsbegreber ud fra deres bredde er, at det gør det lettere at diskutere dem i forhold til hinanden; hvor meget regnes med som information og med hvilket formål? Ud fra dette kan man så diskutere fordele og ulemper ved de forskellige informationsbegreber. For eksempel kan fordelene ved et bredt informationsbegreb være, netop at det favner bredt og dermed kan sige noget om meget. Dette går godt i spænd med en dagligdags brug af begrebet. Ulempen er, at det kan blive meget diffust, hvad der egentlig tales om. Omvendt kan fordelene ved et smalt informationsbegreb være, at det er meget tydeligt, hvad der tales om, samt hvad der medregnes som information, her kan ulempen derimod være, at det kan blive meget teknisk, eller medregner for lidt og dermed bliver meget fjernt fra en dagligdags brug af begrebet.

I Floridi's oplæg på *Stanford Encyclopedia of Philosophy* om semantisk information (2005) findes en figur over informationslandskabet (fig. 1), som Floridi ser det. Det er et forgreningskort, der starter med en bred kategori af "information" defineret som velformet data, der forgrener sig ud i smallere og smallere informationskategorier (dvs. at mindre og mindre medregnes som information) med det semantiske, faktuelle og sande, som det Floridi normalt betegner information (kaldet semantisk information, defineret som velformet, meningsfuld og sandfærdig data). Dette vil samtidig sige, at det informationsbegreb, der oftest er i spil, når det drejer sig om Philosophy of Information, er semantisk information.

Argumentet ganske kort

Semantisk information, er, som sagt, et smalt informationsbegreb. Dette bliver tydeligt når misinformation og disinformation inddrages i billedet (jf. fig. 1). Der synes at være et misforhold i måden de tre

Figur 1. Informationslandskab ifølge Floridi (2005).

begreber defineres på, i særdeleshed når det kommer til den rolle aktive agenter spiller, eller ikke spiller, i forhold til begreberne. Et informationsbegreb, der er defineret som velformet, meningsfuld og sandfærdig data på baggrund af dele af Grice's teori om mening, lader ingen plads tilbage til aktive agenter, da det er et objektivt begreb, defineret ved sandhed og sin uafhængighed af agenter. Aktive agenter er derimod indlejret i definitionerne af misinformation og disinformation, men det synes forkert at aktive agenter kun spiller en rolle, når der, som med misinformation og disinformation, er tale om noget der er falsk.

Der er derfor brug for en fjerde kategori, en informationskategori med plads til aktive agenter, en kategori med plads til kommunikation. Den del af sproget der ligger udover den bogstavelige betydning af en given sætning eller ytring, samt agenter intentioner med det de siger og gør, må være en del af, eller et tillæg til, informationsbegrebet på samme måde som det er en del af både misinformations- og disinformationsbegrebet. Dette ses tydeligst når de tre begreber sættes i relation til hinanden.

Relationen begreberne i mellem, analysen af denne relation samt analyserne af begreberne og deres definitioner er nødvendige fordi begreberne misinformation og disinformation er forholdsvis udforskede i litteraturen samtidig med at der eksisterer et antal af forskellige informationsbegreber. Således afslører en hurtig søgning på Stanford Encyclopedia of Philosophy at 'disinformation' kun figurerer i et enkelt

opslag, 'misinformation' figurerer i 13 opslag, imens 'information' figurerer i 1560 opslag (SEP, 27-03-14). Der synes også at være større og større fokus på at identificere misinformation og disinformation på internettet, i særdeleshed på de sociale medier (Hansen og Hendricks, 2011). Men for at en sådan identifikation er mulig, er det nødvendigt at have en forholdsvis klar idé om, hvad misinformation og disinformation er for nogle størrelser, herunder hvordan de adskiller sig fra information. Dette være sig gældende i både informationsvidenskab og Philosophy of Information. Bates, Hjørland, Furner, Bateson og Floridi taler alle kun om information (Floridi nævner mis- og disinformation, men undersøger dem ikke som sådan). En udforskning af begreberne misinformation og disinformation kan forhåbentlig give os nogle nye indsigter med hensyn til informationsbegrebet.

Information, misinformation og disinformation

I forbindelse med synet på information, som noget meningsfuldt og sandt, er distinktionen mellem information, misinformation og disinformation uomgælig. Distinktionen ligger i, at information er det sande, misinformation er det ikke-intenderede falske og disinformation er det intenderet falske (jf. fig. 1). Det interessante ved denne distinktion er, at de fleste, der henholder sig til den, ikke diskuterer den i sammenhæng samt forholder sig til, hvorvidt denne tredeling er tilstrækkelig og/eller nødvendig. Således har Luciano Floridi (2005, 2007) et informationsbe-

greb, der er defineret som velformet, meningsfuld og sandfærdig data, hvilket forudsætter, at han på den anden side har misinformation og disinformation til at dække det, der er falsk, men disse begreber er ikke nogle Floridi reelt beskæftiger sig med, de er blot nogle han nævner i sine gentagende argumentationer for, hvorfor semantisk information bl.a. skal defineres ved sandhed. Floridi (2007) skriver dog eksplicit, at når han bruger begrebet falsk information, så skal det forstås på samme måde som fx falsk politimand, hvor 'falsk' ekspliciterer at der ikke er tale om en politimand, indholdet ikke har noget med det oprindelige begreb (information, politimand) at gøre. Dette står fx i modsætning til måden hvorpå 'falsk' fungerer i sammenhæng med begrebet proposition. Falsk proposition betyder ikke, at der ikke er tale om en proposition, her er det sandhedsværdien af propositionen, som 'falsk' knytter sig til. I Floridi (2011) gentager han denne pointe, blot med en ven som eksempel '*One speaks of false information in the same way as one qualifies someone as a false friend, i.e. not a friend at all.*' (p. 183). For ophavet til sin forståelse af begreberne information, misinformation og disinformation henviser Floridi til Dretske og Grice (Floridi, 2007) (se afsnit 3-5).

Don Fallis er også en filosof, der henholder sig til denne distinktion, uden at forholde sig til de tre begreber i sammenhæng. Fallis (2009) har skrevet en konceptuel analyse af begrebet disinformation, hvor han forsøger at opstille nødvendige og tilstrækkelige betingelser for, hvad disinformation er. I denne sammenhæng nævner han begreberne information og misinformation, men han forholder sig ikke systematisk til dem.

Fallis' endelige definition af disinformation:

"You *disinform* X if and only if:

1. You disseminate information *i*.
2. You believe that *p* is false.
3. You foresee that X is likely to infer from the content of information *i* that *p*.
4. *p* is false.
5. It is reasonable for X to infer from the content of information *i* that *p*." (Fallis, 2009)

Også Fallis taler om falsk, upræcis og vildledende information, men i en anden forstand end Floridi. Fallis bruger disse begreber til at forklare, hvad disinformation er. I sine definitioner af disinformation bruger

han et informationsbegreb, hvor informationen er falsk, fordi den netop skal bruges til at vildlede med. Fallis nævner at flere filosoffer, heriblandt Floridi og Dretske, argumenterer for, at falsk information slet ikke er information, men at disse vil være enige med ham i, at der er en bredere kategori, der indeholder både det, der er information og det, der ikke er information ('den falske information') og det er alt det, der har repræsentationelt indhold. Det er denne bredere kategori, som Fallis i sin analyse af disinformation blot betegner information (Fallis, 2009).

Da Fallis' ærinde (2009) udelukkende er at fremkomme med en konceptuel analyse af begrebet disinformation, bliver det aldrig tydeligt, hvorvidt han mener, at alt, hvad der har repræsentationelt indhold, reelt bør betegnes information og at disinformation dermed er en underkategori af information, eller om han er enig med Floridi og Dretske i, at 'falsk information', og dermed disinformation, ikke er en form for information. Dette bliver dog tydeligt i *Floridi on Disinformation* (2011) hvor Fallis fortsætter sin af-søgning af begrebet disinformation specielt med henblik på, hvordan Floridi bruger begrebet. Her skriver han eksplicit, at hans egen præference er et informationsbegreb, der ikke nødvendigvis er sandt:

"When we get some stuff from an information source, we have definitely received some information; we just do not yet know whether or not it is true." (2011, p. 203).

Fallis' pointe er, at Floridi's tre forsøg på at definere disinformation, ikke er tilstrækkelige, da de ikke indfanger alle former for disinformation, samtidig med, at de medregner tilfælde som, ifølge Fallis' analyser, ikke bør betegnes disinformation. Det er dog vigtigt i denne sammenhæng at pointere, at Floridi's løbende definitioner af disinformation, altid optræder som sidebemærkninger i forhold til, hvad information ikke er. Floridi har på denne måde ikke forsøgt at konstruere en selvstændig definition af begrebet disinformation, ligesåvel som Fallis ikke har konstrueret en selvstændig definition af begrebet information. Hverken Fallis eller Floridi forholder sig nærmere til begrebet misinformation udover at kategorisere det som det ikke intendede falske.

Dretske og information

Det er måske især hos Fred Dretske (2008)⁴, at det bliver tydeligt, hvorfor det er problematisk, at de tre

begreber ikke diskuteres systematisk i forhold til hinanden.

Hos Dretske er information objektive og sande sagforhold, der eksisterer, dvs. *er*, i verden uafhængigt af agenter. Grundet sandhedskravet til information kan mis- og disinformation ikke være former for information hos Dretske:

"... misinformation is not a kind of information anymore than decoy ducks are a kind of duck." (pp. 29-30).

Udover at lave denne analogi forholder Dretske sig ikke til, hvad der ligger i begreberne mis- og disinformation. Han forholder sig udelukkende til sit objektive og sandfærdige informationsbegreb, der ikke kræver nogle agenter og dermed heller ikke kræver nogen overbevisning eller intentioner.

Definitionen af information bygger Dretske på H.P. Grice's begreb om naturlig mening fra 1957. Dette betyder at en forståelse af Grice's begreb om 'mening' er essentiel for en forståelse af Dretske's informationsbegreb.

Grice og mening

I artiklen '*Meaning*' fra 1957 søger Grice at forklare forskellen mellem to former for anvendelse af begrebet 'mening/betydning'⁵ i det naturlige sprog. Det naturlige sprog omfatter de sprog, der er opstået 'naturligt' dvs. at de ikke er bevidst konstruerede. Det er de nationalsprog vi mennesker taler med hinanden til daglig som fx dansk, engelsk, spansk etc. Disse naturlige sprog står i modsætning til de formelle sprog dvs. bevidst konstruerede logiske og tekniske sprog, der oftest anvendes for analyser i sprogfilosofien. At Grice udelukkende forholder sig til det naturlige sprog, eksemplificeret ved engelsk, gør at han henregnes som en af dagligsprogfilosofferne, sammen med Austin og Searle (Grandy and Warner, 2005). Grice's projekt i '*Meaning*' er at opstille en distinktion mellem den naturlige og den ikke-naturlige brug af begrebet mening. Udover denne distinktion er hans ambition at fremsætte en fyldestgørende forklaring på, hvad der ligger i begrebet *ikke-naturlig mening*. I sin afsøgning af, hvad de to former for mening indbefatter, forholder Grice sig primært til deklarative udsagn dvs. fremsættende sætninger med en sandhedsværdi (de kan enten være sande eller fal-

ske), men han bruger også handlinger som eksempler i forhold til definitionen af ikke-naturlig mening. Dette betyder, at Grice udelukkende forholder sig til, hvad ordet 'meaning' (mening/betydning) betyder i forskellige former for sætninger og sætningskonstruktioner, samt hvad bestemte handlinger betyder eller ikke betyder. Dette er en vigtig pointe i forhold til Dretske's brug af naturlig mening som konstituerende for informationsbegrebet.

Det skal til ovenstående tilføjes, at når Grice taler om henholdsvis naturlig og ikke-naturlig mening, så skal det ikke forstås således, at den ene form er forkert og den anden korrekt. De to former for mening refererer udelukkende til bestemte sætnings- og ytringskonstruktioner.

Naturlig mening

Med hensyn til forklaringen af, hvad der ligger i begrebet naturlig mening, bruger Grice bl.a. følgende eksempel: "Disse pletter betyder mæslinger". Grice pointerer at ytringen har formen *x betyder at p* implicerer *p*, hvor *x* står for pletter og *p* for mæslinger. At ytringen implicerer *p*, betyder at *p* er indeholdt i ytringen således at ytringen kun kan være sand, såfremt *p* faktisk er tilfældet; de specifikke pletter kan kun optræde såfremt der rent faktisk er tale om mæslinger. Pletterne er så at sige afhængige af mæslinger. Med andre ord, for at have mening i den naturlige forstand, så skal det, der betydes eller menes være sandt. Ordet 'betyder' i ytringen klistrer *x* og *p* sammen således, at man ikke kan have *x* uden også at have *p*. I forbindelse med naturlig mening er der ikke tale om, at der er nogen (en agent), der mener noget med pletterne. Pletterne i sig selv betyder mæslinger dvs. man kan ikke have disse pletter uden at have mæslinger. Pletter er en mængde i mæslinger, hvorfor man ikke kan sige "Disse pletter betyder mæslinger, men han havde ikke mæslinger", da det er en selvmodsigelse, en såkaldt kontradiktion. Den naturlige mening er altså ikke afhængig af aktive agenter, men derimod af sagforhold i verden, såsom at sygdommen mæslinger giver en bestemt slags plettet udslæt. Et andet kendetegn ved den naturlige mening (ud over implikationen) er, at man tilnærmelsesvis kan komme med en omskrivning, der bibeholder meningen i sætningen. Dette kan man gøre ved at starte sin sætning med "Det faktum at...", så man får "Det faktum at han har de pletter, betyder at han har mæslinger".

Ikke-naturlig mening

Herefter beskæftiger Grice sig med den ikke-naturlige mening. En ytring med ikke-naturlig mening har formen x betyder at p implicerer ikke p . At ytringen ikke implicerer p , betyder at x godt kan betyde p , selvom p ikke er tilfældet. Som eksempel bruger Grice bl.a. følgende ytring: "De tre ring på klokken (i bussen) betyder, at "bussen er fuld"". Årsagen til, at p ikke impliceres i denne form for ytring og dermed at p ikke behøver at være tilfældet, er, at denne ytring (i modsætning til den med mæslinger) godt kan efterfølges af en nægtelse uden at blive en selvmodsigelse. Der er intet problem i at tilføje "Men bussen er ikke fuld, chaufføren har taget fejl". Dette skyldes at ikke-naturlig mening er bygget på konventioner og ikke, som den naturlige mening, er afhængig af sagforhold i verden. At de tre ring på en klokke i en bus betyder at bussen er fuld, er noget en mængde agenter har vedtaget en konvention om. Det er ikke tilfældet, at tre ring på en klokke altid betyder, at en bus er fuld og der kunne ligeså godt være vedtaget en anden konvention om, hvad tre ring på en klokke i en bus betyder. I dagens Danmark har vi slet ikke denne konvention, vi har til gengæld en konvention om, at man trykker på stop knappen, der tænder stopskiltet, når man skal af. Det tændte stopskilt har dermed den ikke-naturlige betydning, at nogen skal af bussen ved næste busstop, men det er ikke sikkert, at der faktisk er nogen, der skal af. Det er muligt at tage fejl af stoppene, eller at trykke på knappen ved en fejl. Den ikke-naturlige mening kan altså karakteriseres ved at A (en agent) mener noget med x (fx de tre ring på klokken, eller trykket på stopknappen). Det er chaufføren der med de tre ring på klokken, udtrykker at bussen er fuld og dette gør han på baggrund af en konvention, som en mængde agenter har vedtaget på et givent tidspunkt. Konventioner er på denne måde et nødvendigt element for den ikke-naturlige mening og chaufførens rolle leder hen mod endnu et nødvendigt element, for den ikke-naturlige mening, et element som den naturlige mening ikke er afhængig af, nemlig en aktiv agent. Der skal være en, som mener noget med x (fx de tre ring på klokken). Kravet om en aktiv agent er samtidig årsagen til, at der kan tages fejl, da selv rationelle agenter er fejlbarlige.

Aktive agenter og konventioner er altså de to elementer der udgør forskellen på ikke-naturlig mening i forhold til naturlig mening. Da der hverken er konventioner eller aktive agenter tilstede i forbindelse med den naturlige mening, er der ikke mulighed for

fejl. Naturlig mening er udelukkende baseret på sagforhold i verden og hvis disse sagforhold viser sig ikke at være tilfældet, så er der ikke tale om naturlig mening.

Eftersom aktive agenter er så afgørende for den ikke-naturlige mening, så ligger den videre bestemmelse af, hvad ikke-naturlig mening er, i en undersøgelse af agentens rolle.

Aktive agenter og ikke-naturlig mening

Når Grice taler om aktive agenter i forbindelse med ikke-naturlig mening, så foregår det på flere niveauer. Dels er der chaufføren i eksemplet med de tre ring på klokken i bussen, der er den agent, der foranlediger de tre ring. Dels er der ytreren af sætningen "De tre ring på klokken (i bussen) betyder, at "bussen er fuld"". I Grice's videre afsøgning af aktive agenter rolle i forhold til ikke-naturlig mening, så er det ytreren af sætningen, der er i fokus.

En ytring eller en gestus har således ikke-naturlig mening, hvis og kun hvis, *ytreren* har følgende tre intentioner:

- (i1) at modtager overbevises at p (det indhold, der er i den ytring, der ytres)
- (i2) at modtager genkender ytreren intention om, at modtager overbevises at p
- (i3) at det er på grund af denne genkendelse af intentionen om, at modtager overbevises at p , at modtager overbevises at p .

Det pointeres hermed, at intentioner, lige såvel som konventioner, er vigtige for den ikke-naturlige mening. I forbindelse med undersøgelsen af ytreren rolle er det vigtigt at holde sig for øje, at Grice i afsøgningen af den naturlige mening også taler om sætninger eller ytringer, hvilket betyder, at der også er en agent tilstede i disse tilfælde. Forskellen på agentens rolle i forbindelse med de to former for mening ligger i, at naturlig mening ikke kræver nogen aktiv agent, dvs. agentens intentioner er ligegyldige for den naturlige mening. Pletterne betyder mæslinger ligegyldigt, hvad agenten måtte have af intentioner ved at ytre sætningen, samt måtte mene om pletterne i øvrigt. I forhold til ikke-naturlig mening er intentionerne derimod vigtige, især fordi Grice opstiller to formuleringer af formen for den ikke-naturlige mening. Dels den form, der har været i fokus indtil videre; ' A mener noget med x ' og dels en form,

der ved første øjekast ligner den naturlige mening, men ikke må forveksles med denne; 'x betyder noget'. Her er 'betyder' igen bundet op på konventioner, hvilket indikeres af, at det ikke er et specifikt p (en specifik proposition), der betydes, men et vilkårligt 'noget'. Grice's eksempel er trafiklys. At det skifter til rødt lys i trafikken har ikke-naturlig mening. Skiftet til rødt lys, er det x, der betyder noget. Skiftet til rød og grunden til at trafikken stopper, er, at mennesker i deres egenskab af at være rationelle agenter har en konvention om, at rødt lys i trafikken betyder stop. Man kunne lige så godt have besluttet at rødt lys havde en anden betydning. Det er konventionen om, at rødt lys betyder stop, der ligger til grund for de intentioner, der ligger bag opstillingen af trafiklys og agenter overbevises kun af signalet, fordi de genkender (nogens) intention for at sætte det op. Det fastslås dermed endnu engang, at det er konventionen og intentionen (den aktive agent), der definerer den ikke-naturlige mening.

Tilbage til Dretske

Med dette sagt, er det nu muligt at vende tilbage til Dretske's informationsbegreb. Dretske (2008) skriver, at når han taler om information, så skal det forstås som Grice's begreb om naturlig mening. Det vil sige, at alt hvad der er naturlig mening ifølge Grice, det er information, intet mindre, intet mere. Dette skal forstås således, at pletterne fx er information om mæslinger, netop fordi de betyder mæslinger i naturlig forstand. Dretske's eget eksempel i denne sammenhæng er, at røg er information om tilstedeværelsen af ild, da han mener, at røg betyder ild i naturlig forstand; røgen er forårsaget af ilden og kan ikke være til stede uden ilden (Dretske, 2008) på samme måde som pletterne hos Grice ikke kan være til stede uden mæslinger. Ved at bruge naturlig mening som konstituerende for sit informationsbegreb sikrer Dretske sig, at information er defineret ved sandhed, da dette ligger implicit i definitionen af naturlig mening; x kan ikke betyde p, i naturlig forstand, hvis ikke p er tilfældet. Dette betyder dog samtidig, at der ikke er plads til den ikke-naturlige mening i Dretske's informationsbegreb, hvilket igen betyder, at der ikke er plads til aktive agenter. Dette er præcis som Dretske ønsker det: Han er interesseret i information som et objektivt, sandfærdigt, agent uafhængigt begreb, der hverken kræver overbevisning eller intentioner.

For Dretske er information kun brugbar for agenter, hvis den er objektiv og sand, for hvis ikke agenter kan stole på informationen, hvordan kan de så handle på den?

Dretske's eget eksempel på denne pointe er afgangstavler i lufthavne og på togstationer. Hvis ikke agenter kan stole på, at det, der står på afgangstavlen i lufthavnen, er sandt, hvad skal de så bruge afgangstavlen til? (Dretske, 2008). Dette er en legitim pointe, problemet er blot, at tiderne på en afgangstavle ikke siger noget om, hvornår et givent fly rent faktisk letter, de siger udelukkende noget om, hvornår flyet er planlagt til at lette. Dermed er flyenes faktiske afgang ikke impliceret i afgangstavlens tider, hvorfor der ikke kan være tale om naturlig mening. Derudover synes afgangstavlen at være at sammenligne med et trafiklys i den forstand, at der må ligge en konvention til grund for, hvad en sådan tavle betyder. Dertil skal lægges intentionerne bag opstillingen af tavlen, samt intentionerne om at disse intentioner genkendes og dermed at læserne af tavlen overbevises om, at indholdet af tavlen er i orden, dvs. til at stole på.

I denne sammenhæng er det vigtigt at huske, at trafiklys-eksemplet hos Grice er et eksempel på ikke-naturlig mening og ikke på den naturlige mening. Dette kan tjene som en indikation af, at den ikke-naturlige mening, ligeså vel som den naturlige mening, er nødvendig i forhold til et brugbart informationsbegreb. Dette er dog ikke en diskussion, Dretske selv tager, da han udelukkende forholder sig til naturlig mening og henregner afgangstavlen som et eksempel på denne.

Det samlede billede

Med denne eksplicitering af, hvad der ligger i Dretske's informationsbegreb, der er det begreb, som der bygges videre på i informationsfilosofien, som den tegner sig pt., bliver det tydeligt, at der mangler noget, når det kommer til tredelingen af information, misinformation og disinformation. Hvis vi følger Dretske, Floridi og Fallis ser billedet pt. ud som følger:

- *Information* er den naturlige mening, sande objektive fakta, som er i verden uafhængig af agenter, naturlig mening;

- *misinformation* er ikke-intenderede (ubevidst) misvisende eller falske oplysninger fra en agent til en eller flere andre agenter, ikke-naturlig mening;
- *disinformation* er intenderet (bevidst) vildledning af en eller flere agenter, ikke-naturlig mening.

Det manglende element er den ikke-naturlige mening i definitionen af information. Det skulle gerne være tydeligt, at når misinformation og disinformation defineres ved aktive agenter, der gør noget, misviser, enten intentionelt eller ikke-intentionelt, så er ikke-naturlig mening indeholdt i disse definitioner. Men da der, i det pr. definition sandfærdige informationsbegreb, som det er skitseret her, ikke er plads til aktive agenter og ikke-naturlig mening, så bliver konsekvensen, at ikke-naturlig mening og agenter intentioner, med det de siger, kun er i spil, når der er tale om vildledning, om den så er intenderet eller ej. Dette kommer samtidig til at betyde, at alt det, agenter går og deler med hinanden i hverdagen, enten mundligt eller gennem diverse medier, ikke kan være information, da det sjældent har karakter af at være naturlig mening, hvilket ifølge Dretske er det eneste, der tæller som information (Dretske, 2008). Hvis agenter kun har en rolle at spille, når der er tale om misinformation og disinformation og i denne forbindelse ikke kan være sandfærdige, så synes det i sin yderste konsekvens at implicere, at information bliver til misinformation eller sågar disinformation så snart en agent forsøger at formidle den. Men er vi villige til at acceptere den konsekvens?

Et alternativ til dette kunne være at udvide det tredelte billede af information, misinformation og disinformation, til en helhed med fire dele, hvor den fjerde del er en supplerende kategori til informationsbegrebet – om ikke andet, er der som minimum brug for en udvidelse af det semantiske informationsbegreb. Det eneste, der skal til, er, at information også kan omfatte det, der kan karakteriseres som ikke-naturlig mening i Grice's forstand. Med andre ord en informationskategori, hvor aktive agenter og deres intentioner spiller en rolle, en kategori hvor ikke-naturlig mening også kan gælde som værende information og en kategori hvor information ikke er objektive sandheder der eksisterer i verden uafhængigt af agenter, en kategori hvor agenter kan skabe information og formidle den videre.

En sådan kategori er allerede foreslået i Scarantino og Piccinini (2010), her hedder den ikke-naturlig

information og er baseret på Grice's begreb om ikke-naturlig mening. Kategorien fungerer således, at de tre ring på klokken i bussen er ikke-naturlig information om, at bussen er fuld, desuagtet om bussen rent faktisk er fuld (Scarantino og Piccinini, 2010). Man kan med andre ord sige, at det er den bagved liggende konvention, der gives information om. Ikke-naturlig information er dermed en kategori, hvis sandhedsværdi varierer mellem sand og falsk afhængig af det enkelte forhold eller tilfælde.

At der er brug for denne fjerde kategori i stedet for, at de sande tilfælde henregnes under information mens de falske henregnes under misinformation, skyldes konventionerne. Konventionerne er dannet af aktive agenter og de har ingen plads i et informationsbegreb baseret på naturlig mening, da der (jf. Grice, 1957) ikke optræder konventioner i forbindelse med naturlig mening, disse spiller udelukkende en rolle i forhold til ikke-naturlig mening. At der i de tilfælde, hvor bussen viser sig ikke at være fuld, ikke er tale om misinformation skyldes, at konventionen tolkes og forstås korrekt. Et eksempel til illustration kan være informationstavlen. De ankomst- og afgangstider der står her er ikke-naturlig information, fordi de er baseret på konventionen om, at de skal afbilde de køre-/flyveplaner som er vedtaget for busser og fly etc. At tiderne ikke altid passer med, hvornår bussen rent faktisk kommer, fordi der kan opstå forsinkelser eller andet undervejs, gør ikke det, der står på informationstavlerne, til misinformation. Der bliver først tale om misinformation, hvis de tider, der er angivet, ikke følger den vedtagne køreplan, men derimod følger en forældet køreplan eller er grebet ud af den blå luft. Dette skyldes, at der ikke længere er tale om, at tiderne følger konventionen om at gengive den køreplan, der køres efter og dermed tilstræbes. Hvis de forkerte tal er placeret på informationstavlen velvidende, at de er forkerte samtidig med, at det intenderes at agenter skal opfatte dem, som værende de rigtige tider, så bliver der selvsagt tale om disinformation. I dette eksempel spiller det objektive og sandfærdige informationsbegreb ingen rolle og spørgsmålet er, hvor ofte det rent faktisk gør det, når der ikke er plads til agenter.

Diskussionen af hvor det ene begreb slutter og det næste begreb starter er også med til at understrege vigtigheden af at analysere og diskutere begreberne i sammenhæng. For til fulde at kunne forstå og anvende begreberne samt at skabe kongruens må (naturlig)

information, ikke-naturlig information, misinformation og disinformation analyseres, diskuteres og defineres i sammenhæng med og i forhold til hinanden. De fire begreber udgør delelementerne i et samlet hele og må behandles som sådan. Hvis begreberne altid kun behandles hver for sig, bliver det aldrig muligt at identificere asymmetriene og lukke hullerne.

Konklusionen

Ved at kigge på begreberne information, misinformation og disinformation i sammenhæng bliver det tydeligt, at der optræder et misforhold i måden hvorpå de tre begreber defineres, analyseres og diskuteres i litteraturen med særligt henblik på informationsfilosofien (Philosophy of Information). Dette misforhold skyldes til dels, at de tre begreber ikke diskuteres og defineres i forhold til hinanden, men næsten altid hver for sig, samt at begreberne misinformation og disinformation er relativt udforskede rent konceptuelt – oftest defineres de blot negativt, som det information ikke er. Misforholdet opstår fordi information defineres som et objektivi, sandfærdigt begreb, baseret på Grice's begreb om naturlig mening, hvor der ikke levnes plads til aktive agenter og deres intentioner, hvorimod misinformation og disinformation netop er defineret i kraft af aktive agenter og deres intentioner.

En måde at løse problematikken på, er at konstruere en fjerde kategori, en informationskategori, hvor der er plads til aktive agenter og deres intentioner. Denne kategori kaldes ikke-naturlig information baseret på Grice's begreb om ikke-naturlig mening og sandhedsværdien kan være både sandt og falsk. I ikke-naturlig information er det den bagvedliggende konvention, der er den konstituerende faktor og det er efterlevelsen og genkendelsen af denne, der bestemmer, at der er tale om ikke-naturlig information, også i de tilfælde hvor sandhedsværdien er falsk. Ikke-naturlig information som en fjerde kategori er dermed en nødvendig udvidelse af den forhenværende tredeling information, misinformation og disinformation. Til trods for at der her blot er krattet i overfladen med hensyn til begreberne misinformation og disinformation, er det tydeligt, at en forståelse af disse begreber giver en bedre forståelse af informationsbegrebet. For at lukke alle huller og skabe et kongruent billede, må de fire begreber derfor analyseres, diskuteres og defineres i forhold til og i sammenhæng med hinanden. Dette vil få betydning for alle de informa-

tionsbegreber, der har været i spil her og ikke mindst for Philosophy of Information som felt. Her må analyser af misinformations og disinformations konceptuelle natur indgå som en del af kernen på lige fod med analyser af informations konceptuelle natur.

Noter

1. Philosophy of Information er i dag nærmest blevet synonymt med Luciano Floridi og netværket *Society for the Philosophy of Information*, som Floridi er en af grundlæggerne af. Stort set alt, der eksplisit betegnes Philosophy of Information har noget med Floridi at gøre, på den ene eller den anden måde. Dette gør sig også gældende i de opslag på *Stanford Encyclopaedia of Philosophy*, der omhandler Philosophy of Information, samt Semantic Conceptions of Information. Dermed ikke sagt at Floridi og hans kollegaer i *Society for the Philosophy of Information* er de eneste, der bedriver informationsfilosofi, men de er svære at komme udenom og Floridis forståelse af begrebet information, hans forståelse af det smallere begreb semantisk information samt hans forståelse af hvad Philosophy of Information er, synes dominerende i forhold til andre forståelser.
2. Grice opererer ikke med et decideret informationsbegreb, men han skriver eksplicit: '*False information is not an inferior kind of information; it just is not information.*' (1989, p. 371).
3. I følge Floridi (2002) har begge felter en encyklopædisk bredde. I og med at information er allestedsnærværende kan både Philosophy of Information og informationsvidenskab omhandle alting. Philosophy of Information har på denne måde som erklærede dele af sine kerneområder alt fra informationsetik, til Computation, til informationskvalitet, til konceptuelle analyser af, hvad information er.
4. Dretske's artikel fra 2008 'Epistemology and Information' er en kondenseret gennemgang af de vigtigste pointer fra hans hovedværk 'Knowledge and the Flow of Information' 1981, MIT press. Det er bl.a. dette hovedværk som ligger til grund for den måde information tænkes på i Philosophy of Information.

5. På engelsk er det kun begrebet 'Meaning' der er under lup, men på dansk er man nødt til at oversætte til henholdsvis 'mening' og 'betydning' for at få den fulde forståelse og betydning af det engelske ord med.

Referencer

Adriaans, P (2012). *Information*, Stanford Encyclopedia of Philosophy, first published Fri Oct 26, 2012. Lokaliseret 17.10.2013 på: <http://plato.stanford.edu/entries/information/>

Bates, MJ (2006). Fundamental Forms of Information. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 57(8), 1033-1045, Wiley Periodicals.

Bateson, G (1972). *Steps to an ecology of mind*, 1972, New York: Ballentine.

Dretske, F (2008). Epistemology and Information. In *Philosophy of Information*, 2008, Eds. Adriaans, P and van Benthem, J. Elsevier B.V.

Fallis, D (2009). *A Conceptual Analysis of Disinformation*. Preprint fra iConference 2009. Lokaliseret 26.11.13 på: https://www.ideals.illinois.edu/bitstream/handle/2142/15205/fallis_disinfo1.pdf?sequence=2 via Google Scholar.

Fallis, D (2011). Floridi on Disinformation. *Etica & Politica/ Ethics & Politics*, 13(2), 201-214.

Floridi, L (2002). On defining library and information science as applied philosophy of information. *Social Epistemology: A Journal of Knowledge, Culture and Policy*, 16(1), 37-49.

Floridi, L (2005). *Semantic Conceptions of Information*, Stanford Encyclopedia of Philosophy, first published Wed Oct 5, 2005. Feb 4, 2013. Lokaliseret

24.10.13 på: <http://plato.stanford.edu/entries/information-semantic/>

Floridi, L (2007). In Defence of the Veridical Nature of Semantic Information. *European Journal of Analytic Philosophy* (EUJAP), 3(1).

Floridi, L (2011). Semantic information and the correctness theory of truth. I: *The Philosophy of Information*. Oxford Scholarship Online. Lokaliseret 04.11.13 på: www.oxfordscholarship.com

Furner, J (2004). Information Studies Without Information. *Library Trends*, 52(3), Winter, 427-446.

Grandy, RE and Warner, R (2005). *Paul Grice*, Stanford Encyclopedia of Philosophy, first published Tue Dec 13, 2005, substantive revision Mon Sep 9, 2013. Lokaliseret 21.11.13 på: <http://plato.stanford.edu/entries/grice/>

Grice, HP (1957). Meaning. I: *Studies in the Way of Words*, 1989, First Harvard University Press Paperback Edition, 1991.

Grice, HP (1989). *Studies in the Way of Words*, First Harvard University Press Paperback Edition, 1991.

Hansen, PG og Hendricks, VF (2011). *Oplysningens blinde vinkler. En åndselitær kritik af informations-samfundet*. Samfundslitteratur.

Hjørland, B (2007). Information: Objective or subjective/situational? *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 58(10), 1448-1456. Wiley Periodicals.

Scarantino, A and Piccinini, G (2010). Information Without Truth. *Metaphilosophy*, 41(3), 313-330.

Society for the Philosophy of Information, www.socphilinfo.org